

Z P R A V O D A J

č.149

*Cit' zvonky rozekni ve Vašich duších naději
na spokojeně prožitý
rok 2021*

leden 2021

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Zuzana Holancová (holancovaz@gmail.com), Dana Velebová

Kresby: Marie Tvrdková

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Tisk: fa Papilion

Internet: www.zahradkari.cz/szo/hortiklub

Úvodník

„Stále musíš mít na mysli toto: jaká je přirozenost vesmírného celku a jaká je tvoje, v jakém vztahu je ta k oné a jaká je to asi část a jakého celku, a že ti tedy nikdo na světě nemůže bránit jednat a mluvit pokaždé v souladu s přírodou, jejíž jsi součástí...Vždyť co se děje v souladu s přírodou, není zlo.“

(Markus Aurelius Antonius : Hovory k sobě, Kniha druhá)

Milí přátelé, v novém roce se opět zejména prostřednictvím Zpravodaje budeme, doufám, scházet, abychom byli spolu, abychom se podělili o zkušenosti, někdy ty nové, jindy trochu pozapomenuté, ale hlavně budeme alespoň díky Zpravodaji zase chvíli „na jedné vlně“, která nás spojuje a dává nám prožitek právě toho tolik nezaměnitelného „souladu s přírodou“, jak jej vysoce cenila již dávná doba antiky.

Nemusíme být právě filozofové, abychom si dokázali uprostřed práce na zahradě uvědomovat i jiný efekt pobytu mezi zelení, a to přímý vliv na náš vnitřní klid a vyladění. Dovolte mi, abych se krátce zastavila u několika citátů z úvodníků předešlých ročníků, v nichž nás oslovovala naše milá a vážená Soňa Neumannová a se svým nezlomným optimismem zdůrazňovala právě tento filozofický rozměr našeho snažení. Od podzimu 2020 bude Soňa bohužel již jen v našich vzpomínkách.

„Miluji přírodu, protože je krásná a z téhož důvodu miluji i zahradu. Proto jsem v Hortiklubu, abych se na zahradě naučila pracovat.“

A navíc: Kdo si udrží smysl pro krásu, nezestárne. (Benedikt XVI). „ (říjen 2010)

„Hudba přírody..., tady někde pod lesem na paloučku a blízko vás teče potůček a hudba zní! A na zahradě jen občas šumí déšť, možná i blízký les také šumí svou píseň. A co určitě ve své zahradě máte, jsou ptáci. A ti umějí zpívat tu nejkrásnější píseň. Tak někdy po ránu, ještě před snídaní, si klidně sedněte a zaposlouchejte se do hudby vaší zahrady.“ (říjen 2018)

A jak viděla Soňa krajinu a cesty, které ji protínají? Tak tedy se zamysleme s ní:

„Podíváme-li se na dnešní krajinu, uvidíme, kolik v ní ubylo cest. Některé cesty však v krajině zůstaly, ale postupně zarůstají. Nemáme čas se po nich vydat na kus řeči, jak to bývalo zvykem, zapomínáme, že je někdy mnohem důležitější pro život vztah k druhému člověku. Teplo lidského slova. A tuto cestu také nesmíme nechat zarůst bejlím.“ (leden 2016)

Že čas v přírodě i v životě neúprosně plyne a s každou nadcházející sezónou je týt a jiný zároveň je to, čím je vskutku výjimečným:

„Čas se nedá koupit, ani prodat, ani ukrást. Čas je to nejdražší, co máme. Musíme se naučit s ním hospodařit. Musíme vždy vědět, co je důležité, a podle toho svůj čas rozdělovat. Najít si čas na přátele, čas na modlitbu, čas na radost.“ (říjen 2017)

A zde se nabízí úvaha, nebyla-li ta Soňa tak trochu prorokem, či jak je známo „*nihil novum in sole*“, tedy nic nového pod sluncem!

„Blíží se období chřipek a bojíme se všichni nákazy. Ale jsou i jiné věci, které jsou nakažlivé, třeba smích a dobrá pohoda. A i v tomto smyslu bychom naši *bacilonosiče*, lidi, kteří šíří kolem sebe dobrou pohodu a smích. Takových je třeba se držet a jejich *nákazu* šířit dál, někdy stačí jen pár slov. Staňte se i vy bacilonosiči dobré nálady a smíchu. Horší než nákaza chřipkou by byla nákaza pesimismem. Nechť všichni kolem sebe stále šíříme jen dobrou náladu a smích! Vezměme si to jako náš životní úkol a jako náš cíl!“ (říjen 2015)

Závěrem tedy i já přeji za redakci Hortiklubu hodně sil a chuti přivítat nový rok 2021.

V. Neterdová

HISTORIE ZAHRAD III.

Zahrada jako ekosystém

Zahrady mohou mít důležitý význam pro biodiverzitu. Bohužel obvykle negativní. Celé pojetí zahrady, např. jako u divoké zahrady, může ale někdy být nápomocno udržení místních druhů rostlin a odpovídajícího ekosystému. Pojetí zahrady a způsob výsadby a především některé zahradní součásti, například živé ploty, keře, stromy, krmítka, budky, ptačí pítka nebo koupaliště, mohou hrát významnou roli alespoň pro přežití místní fauny, místních rostlin a jejich různorodost, tedy pro biodiverzitu. Podle výzkumu v zahradách s více neudržovanými částmi a různými strukturami, prostředími a povrchy, bývá více včel a dalších živočichů.

Jiné součásti zahrady mají obvykle opačný účinek – koupací bazén, pečlivě střížený trávník, záhony květin nebo dokonce pečlivě ošetřované záhony zeleniny. Toto obvykle nemá na místní rozvoj fauny a flory pozitivní vliv. Vůle udržovat zahradu spíše méně a tolerance prostředí vhodného pro přežití drobných živočichů i za cenu nižší úrody a klíštat, pěstování směsi divokých trvalek a místních keřů, nemusí vždy napomáhat sousedským vztahům. Vzniká konflikt (i vnitřní, v duši majitele) mezi pravidly, tradicí jednoduché estetiky a citlivosti k ekosystému, vnímavosti pro skutečnou krásu. Podle jedné americké studie je ochota vytvářet a udržovat přírodní zahrady silně závislá na vzhledu zahrady souseda. Pokud ten seká pravidelně svůj dokonalý trávník, cítí majitel vedlejší zahrady povinnost udělat totéž.

Ačkoliv se tendence vytvářet zahrady podobné přírodě objevují od 18. století např. u Alexandra Popeho a v 19.století u G. Jekyll, tak na začátku 21. století se opravdu stávají módními přírodní zahrady a zahrady napodobující přírodu, které jsou přírodě blízké. Mezi nejznámější architekty, kteří takové zahrady popularizují, prosazují, navrhují a realizují patří Piet Oudolf (současný vlivný nizozemský architekt, školkař a spisovatel).

Velmi malé zahrady věrně napodobující přírodu často vypadají zanedbaně, nevzhledně, nebo nevhodně, ale je vhodné je esteticky stylizovat, aby tato nevýhoda byla estetickou hodnotou.

Ptačí zahrada

Ptačí zahrada jako pojmenování typu nebo vzoru úpravy zahrady v české odborné literatuře neexistuje a není používáno na rozdíl od jiných zahrad určených specificky pro nějaké užití. Přesto jsou již odedávna určeny některé prvky v zahradě pro ptáky jako krmítka, budky, některé druhy dřevin ponechané pro potravu ptákům, nověji i ptačí koupaliště a pítka. To je činěno s ohledem na pozorovatele, který je potěšen pohledem na skotačení sýkorek a rád slyší zpěv kosů. V Anglii jsou takové úpravy častější a Gertrude Jekyll v knize „Barvy v květinové zahradě“ o takové části zahrady nebo zahradní úpravě píše:

„...je dobré, aby do volného prostoru bylo vysázeno ovoce divočejšího charakteru, široce rozšířené mišpule a kdoule, některé z nejvíce půvabných malých britských stromů jako jsou jeřáby, blumy, myrobalány, pláňata a jejich příbuzní, pro plody ke sklizni nikomu jinému než ptákům a také pro pohled botaniků. Krásné dřeviny a květy má horský jasan, divoké třešně, trnky a velkoplodé hlohy, ptáčnice, jeřáb muk, cesmíny a muchovník.“

Uvedené druhy dřevin mohou dobře sloužit k tomuto účelu i v ČR v 21. století. Ve Velké Británii i v 21. století obyvatelé záměrně lákají do zahrad ptáky a upravují je jako ptačí zahrady. Takovou ptačí zahradou, úpravou, vyčleněním části zahrady pro ptáky, může být část zahrady upravená jako velká voliéra, jako je Ptačí zahrada v Isfahánu (Írán). Takové úpravy, zvířecí koutky s voliérami, se v evropských parcích vyskytovaly ještě v 18. století.

Jiný smysl ptačí zahrady (nebo zvířecí zahrady) má úprava, kdy je část pozemku se zeleninou nebo jinými pěstovanými rostlinami vyhrazena a nechráněna na rozdíl od zbytku zahrady před divokými zvířaty a ptáky. Taková úprava má zabránit devastaci pěstovaných plodin a je v podstatě způsobem ochrany rostlin.

Estetika zahrad

Studie ze Švýcarska ukazují, že druhově chudé a nudné zahrady jsou obecně považovány za estetické. Nikdo nepovažuje za krásné zcela chaotické zahrady. Ovšem alespoň pestřejší zahrady, bohatší na druhy a podobné volné přírodě jsou vhodnější pro drobné živočichy a mohou být i vzhledně. Hodnocení krásy je často závislé na mínění sousedů a návštěvníků, mínění širšího okolí a na prioritách, hodnotovém žebříčku celé společnosti.

Vzhled zahrad je námětem lidové tvořivosti, je zmiňován i v uměleckých pracích, které jsou považovány za objekty významné kulturní ceny. Vzhledově se zahrady, které jsou považovány za krásné, mohou lišit, nebo dokonce mohou být charakterizovány zcela opačnými vlastnostmi.

Někteří lidé si snadno vytvářejí své představy o kráse v závislosti na mínění okolí nebo se kromě svých příbuzných nechají řídit přímo pokyny takové osoby

jako je ‚obiter elegantum‘, ‚kulturtrégr‘ nebo ‚módní policie‘ bez ohledu na své potřeby. Při tvorbě zahrad se ale lze často setkat s potřebou napodobovat sousední zahrady, nevybočovat.

Tvorbou zahrad se zabývá zahradní architektura. Dílo architekta by mělo splňovat praktické použití, následovat architektonické řešení okolní zástavby nebo s ním nebýt v rozporu a esteticky jej doplňovat. Především by mělo splňovat představy majitele. Přesto někdy nelze rozlišit (špatné nebo dobré) dílo laika a architekta, což lze připsat estetické schopnosti laiků kreativně se vyjádřit. Mnozí z největších architektů nikdy zahradní architekturu nestudovali, nechyběla jim ale nikdy kreativita, schopnost myslet analyticky, zohlednit potřeby zákazníka a často to byli lidé se silným vztahem k přírodě. To, že je zahrada vytvořená zahradním architektem není však vždy zárukou, že má nějaké (například i estetické) kvality nebo je použitelná. Způsob výsadby je přímo závislý na představě majitele o výsledku.

Sadovnická tvorba

Zahradní architektura je umělecký obor, který kromě představivosti vyžaduje například technické znalosti materiálů a zkušenosti. Při tvorbě zahrad mohou pomáhat architektům pravidla kompozice zahradních úprav, zahrad a parků, jež byla položena už v italských renesančních zahradách. Tato pravidla nebo atributy možné krásy, které mohou vytvářet estetický celek, které lze najít v díle, nebo ho pomocí těchto vlastností vytvořit či zhodnotit, byla pak shrnuta, definována a rozvinuta H. Reptonem na přelomu 18. a 19. století:

- * Přiměřenost
- * Užitečnost
- * Řád
- * Symetrie
- * Malebný účinek
- * Spletitost a komplikovanost
- * Jednoduchost
- * Rozmanitost
- * Novost
- * Kontrast
- * Spojitost
- * Asociace
- * Majestátnost
- * Přivlastnění
- * Oživení
- * Období a vliv průběhu dne
- * Dokonalost provedení.

Pravidla kompozice v zahradní architektuře konce 20. století definují kritéria, požadavky na úpravu kompozice, tedy úmyslně upraveného zahradního celku jako:

- * Rozmanitost
- * Ucelenost
- * Harmonie
- * Smysluplnost

Zahradní architektura je na počátku 21. století popisována jako směs různých zcela rozdílných směrů bez jakéhokoliv vyhraněného převládajícího názoru, jak bylo zvykem až do konce 20. století. Někdy je vyjadřován názor, údajně samotnými architekty, jako stížnost na málo hodnotnou novodobou architekturu, že „stále chybí silná a široká vrstva osvěcených investorů, kteří nesledují jen krátkodobé cíle vlastní reprezentace, ale jde jim o víc – o tvorbu kulturního zázemí, o kvalitní architekturu, o jméno. S okamžitým vysvětlením, že poučená a hluboce kulturní vrstva nemohla vzniknout za jedenáct let, je třeba počkat nejméně desítky let...“

Nicméně je jako architektura 21. století prezentována třeba výstavba v Klánovicích, u které je plánovaný rozsah a způsob úpravy zeleně zřejmý. Ale obecně platí, že vzhledem ke stoupajícím cenám pozemků jsou a budou zahrady stále menší.

Významní zahradní architekti

Zahradní architekti jsou tvůrci návrhů zahrad a někdy i jejich realizátoři. Podle časopisu Mail byli nejlepšími zahradními architekty všech dob (celosvětově) :

James Conner	André Le Notre
Roberto Burle Marx	Vladimír Sitta
Helen Diplom	Lancelot „Capability“ Brown
Mary Reynolds	Christopher Lloyd
Charles Jencks	Jim Denevan

Jiní autoři považují za významné zahradní architekty papř. Gilles Clément, Gertrude Jekyll, Thomas Dolliver Churých, Geoffrey Jellicoe, Kathryn Gustafson, Peter Walker, Jacques Wirtz, Vita Sackville-West, Penelope Hobhouse, Beth Chatto, Piet Oudolf, Isamu Noguchi, Martha Schwarz, Frank Lloyd Wright, ted Smyth, Russel Page, Dan Kiley, Topher Delaney, Andrew Jackson Downing, Humphrey Repton, Geoffrey Smith, Mien Ruys, Christopher Tunnard, Fletcher Steele, James van Sweden, Wolfgang Oehme, Tom Stuart-Smith, Andrea Cochran, Judy Kameon.

Dotčené obory

Vzhledem, tvorbou, kompozicí a plánováním zahrad se zabývá zahradní architektura. Navazuje na obory výtvarného umění a architekt používá při úpravách umělecké, výtvarně působící objekty. Při své práci musí architekt mimo technické a biologické znalosti ovládat také základní znalosti psychologie, neboť

jeho dílo psychologicky působí na uživatele. Některé zahrady k dosažení spokojenosti uživatele vyžadují i znalosti náboženství, filosofie nebo invence – tyto vklady se pak stávají součástí koncepce. Základy architektury staveb jsou žádoucí, neboť zahrada je obvykle součástí větších stavebních celků a měla by s nimi být v souladu. Součástí zahrady bývají stavební úpravy, znalosti stavebnictví týkající se přesunu zeminy, stavby menších stavebních úprav jako jsou cesty, terasy, pergoly. U osob vytvářejících zahradu jsou tyto znalosti na místě. Dobrý zahradní architekt by měl alespoň povrchně ovládat i znalosti z oborů týkajících se materiálů, které jsou součástí zahrady. Tedy např. geologie, mineralogie i celkového kontextu díla tedy ekologie.

Rozmanitostí rostlin použitých v zahradě se zabývá botanika a dendrologie zahrnující především mnohotvárné vlastnosti druhů a odrůd rostlin. Ovocnářství je obor, který se věnuje ovocným dřevinám v zahradě, plody ovoce se zabývá pomologie, květinami květinářství.

Taxonomie se zabývá určením a rozdělením rostlin pěstovaných v zahradě, studiem jejich vzhledu zase morfologie a technikami křížení genetika. Agrotechnika (fytotechnika) zahrnuje soubor a správný sled technických operací v daných podmínkách, které slouží k množení a umístění rostlin, udržení vzhledu a životaschopnosti rostlin a jejich zdárnému růstu. Je oborem zabývajícím se nejen znalostí chemismu a výživy rostlin ale i ochranou rostlin proti škůdcům a chorobám (fytopatologie).

Muzeum zahrad

Muzeum zahrad (Garden Museum) dříve známé jako Museum of Garden History, se nachází v Anglii, bylo založeno na místě zrušeného kostela na jižním břehu Temže v Londýně, na Lambeth Road. Muzeum je umístěno v hlavní lodi kostela. Sbirka se skládá z nástrojů, příslušenství a knihovny. Obsahuje předměty zakoupené v aukci a dary od jednotlivců i zahradnických firem. Grafické tisky, fotografie, plakáty, katalogy a brožury ukazují historii zahradničení. Muzeum ukazuje celý rozsah zahrad, od královských až po zahrádkářské kolonie. Na začátku roku 1980 byla na přilehlém hřbitůvku vysázena zahrada ve stylu úprav typických pro 17. století (knot garden – výsadby s motivem uzlů). Úprava je osázena rostlinami autentickými pro dané období.

Turistika

Cestování, jehož cílem je poznávání významných zahrad, botanických zahrad, historie zahrad, zahradních stylů, je druh cestovního ruchu zahrnující návštěvy nebo cestování těchto významných a specifických objektů. Turisté někdy cestují individuálně na tato místa s nimiž jsou předem seznámeni. Často se ale turisté raději připojují k organizovaným zájezdům na místa zahradních výstav.

Významné zahrady v Evropě

Itálie: Isola Bella, Zahrady Boboli, Botanická zahrada v Padově, Botanická zahrada v Pise.

Významnou zahradou v ČR, vlastně ve skutečnosti nemovitou kulturní památkou 1.stupně, zapsanou na seznamu UNESCO, je např. pražská Vrtbovská zahrada, která spolu s dalšími třemi barokními zahradami (Vratislavskou, Schönbornskou a Lobkovickou) leží na svahu pražského Petřína. Je považována za jednu z nejvýznamnějších a nejkrásnějších barokních zahrad vůbec.

Literatura:

HURYCH Václav, PINC Miroslav: Sadovnictví

(Učebnice pro stř.zem.techn.školy zahradnického oboru, 2. Okrasné dřeviny, Nakl.SZN, 1984

LOUDON, John Claudius, An Encyclopedia of gardening, 1835, a j., Wikipedie)

J. Knížková

ZAHRADNÍ ARCHITEKTI PRVNÍ REPUBLIKY

Leopold Batěk

(30.10.1869 – 1.4.1928)

Narodil se v Pohořelicích u Napajedel v rodině zahradníka a po ukončení školní docházky v Kroměříži se vyučil zahradníkem na thunovském panství v Cholticích na Přeloučsku. Dále absolvoval zahradnickou školu v Německu. Po návratu do

Čech si zařídil soukromou projekční kancelář v Liberci. Jako zahradní architekt působil na zámku Konopiště a později pracoval v zámecké zahradě ve Skřivanech na Novobydžovsku.

V roce 1904 odešel do Prahy, kde působil ve funkci vrchního městského zahradníka a později byl jmenován ředitelem pražských sadů. Vyprojektoval a od roku 1904 založil na 200 zahrad a parků doma i v cizině. Měl velkou zásluhu na projektu krajinářského parku Riegrových sadů na Královských Vinohradech, který byl realizován 1904-1908, dále zrekonstruoval pražské Čechovy sady a v roce 1911 provedl novou sadovou úpravu parku na dnešním vinohradském Náměstí Míru.

Byl aktivním organizátorem propagačních zahradnických akcí, pořadatelem zahradnických výstav a sjednotitelem českého zahradnictví. V roce 1904 uspořádal první výstavu chryzantém v Praze a dvě výstavy českého a moravského zahradnictví (1906 a 1910).

Založil zemské ústředí Jednoty českých zahradníků. V péči o zahradnický dorost inicioval vznik první učňovské pokračovací zahradnické školy v Rakousku-Uhersku, a to v Praze na Královských Vinohradech.

Během první světové války zorganizoval zahradnické kurzy pro válečné invalidy a po válce založil Národní společnost zahradnickou. Byl také členem Ovocnické a Dendrologické společnosti a od roku 1924 působil jako řádný člen Československé akademie zemědělské. Publikoval odborná zahradnická pojednání a redigoval časopis České listy zahradnické.

Ve své době patřil k vedoucím osobnostem českého zahradnictví.

„Lidstvo přišlo k poznání, že zahrada není zbytečným přepychem, že věnuje-li se peněz na kus zeleně, vydá-li se za květinu zdobící příbytek, není ten vyhozen, ale naopak že jest to kapitál na dobrý úrok uložený.“ Leopold Batěk (Praha 1922)

Leopold Batěk zemřel 1.dubna 1928 v Praze. Své zahradnické sny spí na pražských Olšanských hřbitovech

Citováno z Biography.hiu.cas.cz

A ještě vám povím něco k Riegrovým sadům.

Je to městský park na pražských Vinohradech o rozloze asi 11 ha. V parku se nacházejí rozsáhlé travnaté plochy, dětská hřiště, veřejná sportoviště, sportovní stadion TJ Bohemians a krytý bazén TJ Sokola Vinohrady. V severní části směrem k Žižkovu na Riegrovy sady navazuje nedávno založená zahrada a oddechový a sportovní park Rajska zahrada. Pojmenovány jsou po českém advokátovi a politikovi F. L. Riegrovi. Vznikly roku 1902 v rámci urbanistického plánu Královských Vinohrad spojením bývalé zahrady Kanálka a zahrad usedlosti Saracinka, Pštroska, Švihanka a Kuchynka. Park zde založil v roce 1904 jak výše uvedeno zahradní ředitel Leopold Batěk. Z Kanálky se kromě některých vzácných dřevin zachovalo torzo pomníku hraběnky Brigity Canalové, rozené Taafeové (1723-1810), manželky zakladatele zahrady Josefa Emanuela Canala z Malabailly. Má podobu trojbokého pískovcového obelisku, na jehož soklu bývaly alianční znaky rodu Canalů a Taafe.

V roce 1913 byl v jihozápadní části odhalen bronzový pomník Františka Ladislava Riegra od J. V. Myslbeka, jehož skicu autor vytvořil již o desetiletí dříve k Riegrovým osmdesátinám. V jižní části sadů na místě cvičiště s dřevěnou klubovnou vinohradských Sokolů byla kolem roku 1930 postavena konstruktivistická budova Sokolovny. Její tělocvična sloužila mimo jiné k nácviку spartakiád a na počest té první byla vztyčena bronzová socha cvičenky s obručí od sochaře L. Kovářika. K výročí 150 let od založení Sokola Královské Vinohrady byl vytvořen ocelový pomník od Karla a Petra Holubových.

Během druhé světové války byl park přejmenován na Smetanovy sady. V parku bývala Šretrova restaurace, postavená v letech 1931-33 architektem Františkem Markem. Ta však byla v 90. letech 20. století přeměněna na administrativní budovu. Kromě toho bývala v provozu rozhledna přezdívaná Mlékárna. Ta byla zrekonstruována a v současné době je v ní provozována kavárna. Z ní i z parku se otevírá rozhled na Pražský hrad, Malou Stranu, na Hlavní nádraží a celé panoráma Prahy.

J. Knížková.

KLUBOVÝ ŽIVOT

Zpráva výboru Hortiklubu

Milí hortiklubáci a hortiklubačky,

po poradě s výborem Vám tlumočím jeho rozhodnutí:

Pro zatím ne příliš optimistický vývoj pandemie koronaviru a vzhledem k setkávání v Krajinově posluchárně na přednáškách, jsme se všechny dohodly, že jarní přednášky také rušíme. Upřímně si ani nedovedeme představit celý den v posluchárně s rouškami a těžko asi také jednotliví přednášející.

Pokud se situace po Novém roce výrazně změní k lepšímu, pokusíme se alespoň uskutečnit jarní setkání, nebo aspoň jednotlivou exkurzi s menším počtem účastníků v některém z jarních termínů.

Doufejme, že v příštím roce se situace uklidní natolik, abychom se zase mohli společně scházet.

Jarní Zpravodaj vyjde jako obvykle.

Přeji Vám v novém roce hodně štěstí a zdraví a na nová setkávání v příštím roce se jménem celého výboru těší

J. Knížková.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Podzimní aranžování proběhlo!

Mám velkou radost, že mohu tenhle nadpis napsat.

Díky situaci, ve které žijeme, se znovu uskutečnilo zajímavou formou, ale výsledky mě potěšily.

Musela jsem změnit námět aranžování – poštou se březové větve a přízdoby na plánovaný výrobek poslat nedaly.

autorka: J. Heřmánková

Kolegyním, které se zúčastňují aranžování, jsme rozeslaly s Danou Velebovou lupínky (části plodů) měsíčnice spolu se Zpravodajem. Já jsem pak nafotila postup výroby vánočních ozdob, krok po kroku jsem popsala jejich výrobu a popis i fotky jsem všem rozeslala e-mailem.

Zpětná vazba v podobě fotek hotových výrobků mě potěšila. Jsou vydařené – posuďte sami.

Doufám, že se při jarním aranžování už budeme moci sejít osobně.

M. Tvrdková

autorka: J. Melicharová

Nekrolog

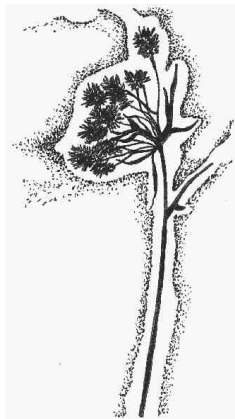
Vážení přátelé,
oznamujeme Vám smutnou zprávu, že nás v listopadu navždy opustila naše dlouholetá členka Ing. Soňa Neumannová. Byla s námi léta ve vedení Hortiklubu především jako šéfredaktorka Zpravodaje. Jistě si všichni vzpomínáte na její krásné a citlivé úvodní články, které byly prodchnuty láskou k přírodě v jejích rozmanitých podobách i velkým pochopením pro lidi vůbec.

V posledních letech sice už jen jako dopisovatelka z důvodů zdravotních, neboť její tělo i řeč jí selhávaly nejdříve. Ale až do konce svých dnů měla jasnou mysl. Poslední léta trávila v severních Čechách v sociální péči. Prostřednictvím syna posílala své úvodníky, které nám budou velmi scházet.

Byla dlouholetou kolegyní i přítelkyní. Vždy se zajímala o přírodu ve všech jejích podobách, dovedla mistrovsky zachytit její krásu i její vliv na vše dobré, co může člověku přinést a co v člověku probouzí.

Jejíma očima jsme najednou viděli do duše nejen sobě, ale i světu okolo nás.
Bude nám chybět. Nezapomeneme.

Čest její památce.

*I. Apfelbecková
P. Šulda*

Za Soňou

Seznámily jsme se v roce 1983, v době kdy Hortiklub vedl Ing. Tykač a kdy byla Soňa Neumannová aktivní členkou Hortiklubu ve funkci redaktorky Zpravodaje. Od dubnového čísla v roce 1995 jsem s ní spolupracovala vytvářením ilustrací pro Zpravodaj. Naše setkání byla vždy milá a inspirativní.

Těžké období, kterým prošla po smrti manžela, zvládla.

V posledních letech jsme byly v kontaktu hlavně písemně, protože telefonáty byly náročné – Soňa špatně slyšela. Upřímně jsem obdivovala, že v jejím obtížném zdravotním stavu dokázala vidět svět poetickým očima a aktivně se sepsáním svých myšlenek podílela na tvorbě našeho Zpravodaje formou úvodníků. I pro úvodník posledního Zpravodaje č. 148 mě přesně e-mailem vylíčila svou představou ilustrace s motýlky na dlouhých pestících květin.

Velmi trpělivě snášela své zdravotní problémy a já na Soňu budu vždy vzpomínat s obdivem.

M. Tvrdková

* * * * *

V zahradě síly den co den

Každodenní život v zahradě síly se může lišit od pobývání v jiných zahradách – mění se totiž vědomí, s nímž do ní vstupujeme. Užívejme jí jako prostoru pro komunikaci a růst našeho vnitřního uvědomění v kontaktu a vzájemném energetickém obdarovávání s matkou Zemí.

Meditace v zahradě

O tvorbě zahrady jako osobním prostoru našeho souznění s přírodou jsem napsal dost. Mnohem důležitější se mi zdá, abychom toto spojení v daném prostoru také vědomě navazovali. Dobrou cestou je tichá meditace nebo meditativně chápaná činnost v zahradě. Do tiché meditace se můžete ponořit, aniž byste museli usedat do lotosové pozice. Aktivní meditací nemusí být uhrabování štěrku ve stylu budhistických mnichů. Může to být úplně běžná zahradnická práce, již se však budete věnovat s vnitřním meditativním naladěním. Pokuste se neabsolvovat práci v zahradě jako pouhou povinnost, nýbrž spíše ukáznit sami sebe tak dalece, aby se ve vašem nitru stala meditací:

1. Splývejte s celkem zahrady a vaším konáním v ní, vaším cílem a cestou. Vnímejte svoji osobnost se všemi jejími pocity, představami a omezeními.
2. Své cíle uskutečňujte zlehka, avšak s určitostí. Mysl ať je volná, pohyby samozřejmé a nenucené.
3. Pociťujte radost z vlastní činnosti, z různých setkání a proměn, stejně jako soucítění se změnami, jimiž procházejí rostliny a půda.
4. Budte vděční za úkoly, které máte před sebou, a poté pociťujte úlevu a proživejte slavnostní náladu, jež provázejí zdárně plnění stanovených cílů.

Meditace a tvoření

Tento typ činnosti není ani tak zaměřen na to, abychom vytvořili něco trvalého, spíše se jedná o to, znovu a znovu nalézat výraz a formu – může to být přechodná instalace, kterou po krátké meditaci zničíme, abychom uvolnili prostor pro to, čemu se budeme věnovat zítra či někdy jindy. Doporučoval bych k tomu nezpracovaný přírodní materiál, třeba zajímavé, dobře uchopitelné, přemístitelné kameny, větve či pařezy, listí, a dokonce písek nebo hlínu. Vhodné místo je všude tam, kde se cítíme dobře a můžeme se na to, co děláme, dobře soustředit.

Jako výtvarné prvky se hodí například spirály, kruhy, geometrické obrazce jako pentagramy či oktogramy, ale i tělesa – koule, polokoule, vlny či několikaposchoďové věže z oblázků nebo prostorové instalace z větví na způsob obrácené hry mikádo.

Podstata meditace

Při meditaci se snažíme poznat a udržet stav vnitřní prázdnoty. V ideálním případě se nalzáme ve stavu mezi bdělostí a spánkem, jsme uvolnění, aniž bychom padali. Během meditace se pokoušíme zastavit hlmoz našich myšlenek,

zklidnit emoce a zredukovat naše tělesné pocity na vnímání dechu. Dopomáhají nám k tomu pozice z indické jógy, z nichž nejznámější je lotosový sed. Páteř je při něm rovná, hlava lehce skloněná a oči, které nezavíráme, hledí do prázdna či směrem ke špičce nosu. Dech je hluboký a stejnoměrně proudí z břicha do hrudi. Ke zklidnění ducha pomůže, když budeme sledovat pohyb a zvuk dechu. I v tomto stavu otevření jemným signálům z paralelních úrovní skutečnosti, které nám mnohdy vnukají odpovědi na zásadní otázky a dokáží našeho ducha osvěžit inspirací. Krom toho se tělo, emoce a myšlenky na tyto jemné, prozářené úrovně bytí napojí. Duševní a emocionální zátěže se uvolní a odvedou pryč.

Podněty k meditaci v sedmi ročních obdobích

Sedm ročních období rozděluje rok podle fází růstu a změn v přírodě. Přirozené rytmy života pomáhají našemu rozvoji a vnitřnímu uspokojení.

Podzim nás překvapí prvními silnými mrazy, které zastaví veškerý růst a končí zimním slunovratem na konci prosince. Je to čas zralosti a završení. Hodnotíme úrodu a přesvědčujeme se, zda jsme proměny roku náležitě využili pro svoje dobro. Uvědomujeme si konečnost všeho pozemského a vydáváme se hledat věčnost ducha, přebývajícího v nitru všeho bytí.

Zima začíná na konci listopadu a trvá, dokud je půda zkřehlá chladem. Příroda nám ukazuje, že právě toto období je časem struktury a řádu. Na povrchu se všechno omezuje jen na to nejnужnější, avšak nitro sbírá síly a sní o novém procitnutí, zvažuje jak to dobré, čeho se mu dostalo, tak to horší. Ze všeho pak vyvozuje směr, kterým se vydat, aby výsledek byl co nejlepší. Využijte toho času tak, jak to činí příroda.

Předjaří začíná, když ledové sevření zimy polevuje. První kvítky a nalité pupeny stromů hlásají: „Všechno je připraveno!“ Čas, kdy se těšíme na nový život, jemuž bychom se měli s důvěrou odevzdat. To co má přijít, je již nachystáno, netřeba se starat. Cvičíme se v trpělivosti, která žije z radostného očekávání budoucnosti a současně nám vyjevuje i naše pochybnosti (postní doba).

Jaro se ujímá vlády, když v polovině či koncem března vyraší v přírodě první zeleň a první vlna květů na keřích a ovocných stromech nás přenese na práh času nádherně rozkvetlých luk ke konci května. Pro nás je to výzva, abychom vplynuli do proudu nově se rozvíjejícího života.

Heslo zní: s důvěrou jednat, nechtít, neplánovat, nerozvažovat, prostě jen konat!

Časné léto se ohlašuje velkou záplavou květů a nádherou prvních růží mezi polovinou a koncem května a tato vlna končí o měsíc později. Pozorujte kypící život a nechte se jím nést vzhůru tak, jak vyrážejí květy. Myšlenky a přání se začínají manifestovat. Jaké radosti jsme mohli zažít, co krásného nám vstoupilo do života? Všimějme si i malých úspěchů a oceňme impulzy, které jsme vyslali v zimě!

Léto počíná s letním slunovratem na konci června a provází nás až do konce srpna. Hojnost „překypuje“, struktura a řád se vytrácí a musí se znovu ustavit. Nadešel čas ohlédnout se za první polovinou roku. Které naděje se nenaplnily a

co k nám naopak přišlo nečekáno a teď spěje k naplnění a rozhodnutí? Klid vrcholícího léta nás vybízí k vyrovnanosti, nadhledu a vnitřnímu ztišení.

Pozdní léto s meteorologickým počátkem podzimu okolo prvního září a pomíjí s koncem vegetace v říjnu. Myšlenka druhého jara po úmorných letních vedrech rozjasňuje naše vědomí. Teď chceme dohnat to, co se nám na jaře nepodařilo, a na vlastní pěst, s novou sebedůvěrou se chápeme iniciativy.

Ukázky z knihy Zahrada síly autora Heiko Hansena z nakladatelství Kazda

Vybrala a upravila Z. Holancová

INVAZE CIZÁKŮ

Některé organismy si kvůli svému přežití musí vyvinout různé metody na udržení populace. Ať už jde o zrychlené rozmnožování nebo potravní nenáročnost, můžou tyto druhy způsobit ekologickou katastrofu, když jsou zavlečeny do oblastí, které jsou pro jejich život významně „jednodušší“.

V České republice žijí desítky druhů, které považujeme za invazivní. K nejznámějším například savcům patří zavlečený z Ameriky **mýval severní** (*Procyon lotor*). Je velký 41-72 cm, váží 3,6-9kg, živí se ze 40% bezobratlými živočichy, z 33% rostlinou stravou a z 27% obratlovci. Tato šelma byla úmyslně nasazena v roce 1934 v Německu, kde ji využívali zpočátku jako kožešinové zvíře. Nyní čítá okolo milionu kusů. Postupem času se ale rozšířila na velkou část území celé střední Evropy.

Čeští raci to taky mají těžké. – jejich počty klesají na úkor těch zavlečených. Mezi ně patří například **rak bahenní** (*Pontastacus leptodactylus*) nebo poměrně nově zjištěný, avšak velmi nebezpečný **rak mramorový** (*Procambarus fallax*). Tento americký koryš je přenašečem račího moru, který je pro evropské druhy smrtelný.

K nejhorším rostlinným vetřelcům u nás se řadí například jedovatý **bolševník velkolepý** (*Heracleum mantegazzianum*), který pochází z Kavkazu a může dorůst do výšky několika metrů. Vytlačuje ostatní byliny a pro většinu živočichů je nestravitelný. Ještě invazivnější rostlinou je **křídlatka japonská** (*Reynoutria japonica*), která dělá problémy nejen v Evropě, ale také v Americe a Austrálii. Samotná křídlatka způsobí například ve Velké Británii každý rok škody za 166 milionů liber. Původně byla vysazována jako nenáročná trvalka na okrasu.

Ze savců je to ještě **psík mývalovitý** (*Nictereutes procyonoides*), který pochází původně z východní Asie. I přes tuto vzdálenost a ač je často loven, přesto se objevuje i v českých lesích stále častěji.

Ze společenství bezobratlých živočichů je u nás problematicky likvidovatelný přemnožený **plzák španělský**. Ten sice přicestoval „jen“ z Pyrenejského poloostrova. Ale ještě v první polovině 20.století se vyskytoval jen tam a v částech Francie a Anglie. Dnes je doslova přemnožen po celé Evropě, zejména

v její severní a střední části, kde škodí především na zelenině a na okrasných květinách. Na rozdíl od našich původních plžů mu nevadí sucho a je odolný i vůči parazitům.

Poslední dobou se mluví hlavně o invazivních rostlinách a živočiších, to ale neznamená, že invazivní nemohou být i houby. K těm patří například nebezpečná **muchomůrka zelená**.

Je to jedna z nejjedovatějších hub, rostla původně jen v Evropě, ale postupně ji lidé zavlekli do celého světa. Daří se jí zejména na západním pobřeží Ameriky.

Narušený ekosystém

Podle některých zdrojů mají invazivní druhy na svědomí až 40% vymřelých živočichů za posledních 400 let. 20-30% člověkem zavlečených druhů způsobí problémy v ekosystému.

Ve Spojených státech stojí škody napáchané invazivními druhy kolem 120 miliard dolarů každý rok.

Více než třetina všech umělých zavlečení proběhla mezi lety 1970-2014.

Nejsme v tom sami

Austrálie byla dlouho izolována a její ekosystém se liší od všech ve Starém či Novém světě. Proto tam má většinou umělé zavlečení druhů ještě silnější následky. Nejznámějším příkladem jsou králíci. **Králík divoký** býval mezi evropskými lovci populárním zvířetem, a tak si ho do Austrálie během 18. a 19. století začali přivážet první farmáři. Například Thoma Austin si nechal v roce 1859 přivést pouhých 24 králíků. Jejich počet se však brzy rozrostl na několik milionů. Drobní savci začali rapidně škodit floře i fauně a pokus o vyřešení krize dovezením jejich přirozených nepřátel – lišek a koček – to ještě zhoršil. Evropští predátoři začali místo králíků decimovat původní, už tak ohrožené vačnatce.

Další problém způsobily ropuchy. **Ropuchy obrovské** (*Bufo marinus*, *Rhinella marina*) pochází ze Střední Ameriky, kde bývají využívány proti škůdcům. Když se je takto pokusili využít Australané, skončilo to opět ekologickou katastrofou. Rychle se množící ropuchy požírají australský hmyz a menší obratlovce. Kvůli svému jedu zabijí i masožravce, kteří se je pokusí sežrat.

Escobarovi hroši. Drogový baron Pablo Escobar si nechal v Kolumbii postavit vlastní zoo, ve které měl žirafy, zebry, plameňáky, ale také 4 hrochy. Po jeho zatčení byla většina zvířat rozvezena do zoologických zahrad, ale hroši se rozutekli a nikdo je pak nechytil. Od té doby se v Kolumbii množí a vlhké prostředí jim nebývale svědčí. Nyní jich už je kolem 50 a jsou podle informací místních médií šťastnější než ti v Africe. Vědci se ale obávají jejich dopadu na místní ekosystém.

Převzato z čas. Květy-Pod lupou.

J. Knížková

Dřevo krásných stromů

Chci vás upozornit na výstavu Tajemství dřeva v Národním zemědělském muzeu, která měla být přístupná od 4.11.- ale... Podařilo se vyjednat prodloužení do 21.2.2021.

Jejím autorem je pan Martin Patříčný, kterého možná mnozí znáte z televizního pořadu "Kus dřeva ze stromu", kde v každém díle seriálu prezentoval jeden druh stromu od místa kde roste až po vlastnosti jeho dřeva.

Pan Patříčný je řezbář, spisovatel a výtvarník, s jehož tvorbou jsem se seznámila v devadesátých letech na výstavě v Národním muzeu na Václavském náměstí, kde mě nejvíc oslovily jeho "knihovny" sestavené z mnoha druhů dřev různých struktur a barev. (obr.) Nezabývá se jenom výtvarnou tvorbou, také píše a dívá se kolem sebe - v r. 2000 ve spolupráci s dr. Větvíčkou a paní Hanou Hegerovou vyhlásili svátek Den stromů, který se slaví každoročně 20. října. Připojili ho tak k mezinárodní tradici.

Kromě uvedených aktivit své znalosti sepsal v několika knihách. Největším a u nás jediným souborným dílem je Velká kniha o dřevě. Najdete v ní velké množství informací a obrázků...Dřevo nás provází po celý život. Na toto téma proběhla v roce 2015 v Národním zemědělském muzeu velká interaktivní výstava s názvem Patříčný a hosté o Dřevě (Od kolébky po rakev), kde bylo možné si osahat a prohlédnout jednotlivé druhy dřeva i spoustu výrobků z nich.

Výstava Tajemství dřeva, na kterou jsem odkazovala v úvodu, je zaměřena na poznání a přiblížení se k materiálu, který nás všude obklopuje. Byla připravována řadu měsíců. Cílem pana Patříčného při koncipování výstavy bylo: **Udělat někomu radost.** Bude jistě hřejivým zážitkem pro nás, kteří s přírodou cítíme.

V závěru uvádím seznam knih Martina Patříčného:

r.2009 Monografie

r.2011 Kus dřeva ze stromu ve spolupráci s p. Ludvíkem – dramaturgem ČT

r.2014 Všechny krásy dřeva a Patříčná Čítanka (Čítanka je o čtení a knihách, není o Dřevě)

r.2016 Velká kniha o dřevě

r.2017 Pracujeme se dřevem

r.2018 Tajemství dřeva

Na webových stránkách se můžete seznámit s tvorbou pana Patříčného.

www.patricny.com

M. Tvrdková

Projekt je realizován s finanční podporou MZE ČR.

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvky krátit, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuelně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č.150 je 1.3.2021.